

Maaomanike ja maakasutajate kaasamine elurikkuse hoidmisse

Milliste meetmetega oleksite valmis Eestis erametsaomanikele kompenseerima looduskaitselisi piiranguid?

Keskerakond - Natura 2000 aladele jääva erametsamaa omanikel on võimalik taotleda Natura 2000 toetust erametsamaa kohta. Toetuse eesmärk on kaasa aidata Natura võrgustiku alal asuva erametsamaa säästvate kasutusele kompenseerides erametsaomanikele metsade majandamisel saamata jäänud tulu.

Keskerakonna valimisplatvormi teemakohased punktid:

Peame vajalikuks tagada looduse ja elurikkuse säilimine kaitsealade ning rahvusparkide kaitsekorralduskavade ja kaitse-eeskirjadega. Metsamajanduslik tegevus kaitsealadel ja rahvusparkides ei tohi intensiivistuda. Eriline rõhk peab olema märgaladel, metsadel ja liigirikastel niidukooslustel.

Kaalume metsanduse asekanisleri ametikoha loomist metsamajandamise ja puidutööstuse valdkonna jätkusuutliku ning strateegilise arengu tagamiseks.

Reformierakond - Ega väärtuslik elupaik või ohustatud liik ei tee vahet, kas tema asub parasjagu era- või riigimaa peal. Kaitset vajab ta ikka ühtmoodi. Muidugi tuleb eraomanikule see, et ta väärtust hoiab ja kaitseb, vääriliselt kompenseerida.

Esiteks – kui loodusväärtuse kaitsmine toob kaasa nii ranged piirangud, et inimene oma maad enam varasema sihtotstarbe kohaselt kasutada ei saa, tuleb riigil maa omaniku soovil välja osta. See piinlikult pikalt veniv järjekord, kus siimaani ootab riigipoolset omandamist üle 100 kinnistu, tuleb ära lahendada. See, et kogu eramaadele rangete piirangute seadmise järgse riigipoolse heastamismehhanismi rakendamine nii pikalt on veninud, veab siimaani looduskaitse mainet alla. See tuleb ära lahendada.

Teiseks – kui eraomaniku metsale seatakse loodusväärtuse kaitsmiseks kasutamispõirangud, siis seegi tuleb õiglaselt kompenseerida, asugu see siis NATURA alal või siseriiklikul kaitsealal. Looduse kaitsmine ei tohi tunduda kellelegi karistusena.

SDE - Ühtlustame looduskaitseliste piirangute kompenseerimise ja ei tee vahet Natura 2000 võrgustikku kuuluvate ja mitte kuuluvate kaitsealade vahel. Uute piirangute kavandamisel kompenseerime omanikule saamata jääva tulu. Lõpetame keskkonnapiirangutega metsa- ja põllumaadele makstud toetuste maksustamise. Toetame ökosüsteemi teenuste osutamist ja loome toetusprogrammi metsaomanikele, kelle metsamaad on valdavalt majandamisest väljas.

Isamaa - Jätkata tuleb Natura 2000 erametsatoetuse maksmist. Väljaspool Natura 2000 võrgustikku kaitstavatel aladel alustame toetuse maksmist kaitstavate loodusobjektide piiranguvööndites. Selle meetme väljatöötamise on Keskkonnaministeriumis algatanud Isamaa minister.

Looduskaitsete maade riigile omandamine on kiirenenud ja selleks on olemas vajalik eelarve RMK-s, see on üks oluline muudatus, mille Isamaa minister ellu viis.

Looduskaitseaduse § 20 näeb ette korra riigi poolt maa omandamiseks juhul, kui ala kaitsekord piirab oluliselt kinnistu sihtotstarbelist kasutamist. Maaomanikul on õigus teha ettepanek kinnistu riigile omandamiseks ning kui kõnealust kinnisasja on seadusest tulenevalt lubatud omandada, otsustab keskkonnaminister Keskkonnaameti motiveeritud ettepanekul omandamismenetluse algatamise. Kinnisasja omandamiseks tehtud ettepanekuid menetletakse nende laekumise järjekorras.

Jätkame maamaksuvabastusega loodusreservaadi ja sihtkaitsevööndi maal ning 50% maamaksusoodustusega piiranguvööndi maal.

EKRE - Kõiki piiranguid, seal hulgas ka looduskaitsepiiranguid tuleb metsaomanikele kompenseerida vastavalt seaduses sõnastatule – koheselt ja õiglaselt.

Vabaerakond

Erakond Eestimaa Rohelised - Kompensatsioonide süsteem peaks muutuma sihipärasemaks. Hüvitada tuleks realselt saamata jäävat tulu. Samas tuleks erametsaomanikele luua ajend arvestada ka metsa laiapõhisemate keskkonnateenuste ning looduskaitsete prioriteetidega. Kiireloomuliselt oleks vajalik kõigi omanikule ootamatult tekkivate (nt kaitsealuste liikide elupaiga avastamine) piirangute täielik kompenseerimine. Praegune kompensatsioonide jagamise kord on väga aeglane ning selle sujuvamaks toimimiseks tuleks süsteemi efektiivistada. Senisest enam oleks vaja kasutada Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika vahendeid.

Eesti 200 - Mõeldavad variandid oleks näiteks õiglasel ja läbipaistval viisil maade vahetused, rahalised kompensatsioonid või lahendus, kus riik ostab oluliste piirangutega maad oma bilanssi. Neil on kõikidel omad miinused, täpne lahendus nõuab nende põhjalikku analüüsi.

Elurikkuse Erakond - Maamaksuvabastus ja mõningane kompensatsioon saamata jäänud puidutulu eest. Looduskaitse hõlmab peab olema diferentseeritud vastavalt kasvukohatüübile, mitte lihtsalt pindalapõhine nagu see on praegu. Kompensatsioonisüsteem peaks olema paindlikum ja võimaldama vajadusel ning võimalusel majandamise keelamise ja selle rahalise kompenseerimise asemel lubada erametsaomanikul jätkata sellise majandamisega, mis tema metsa elurikkust on seni säilitanud. Näiteks kui erametsaomanik on rakendanud püsimeetmeid ja

säilitanud lamapuid ning vanu jalalseisvaid puid, tänu millele on tema metsas alles elupaigad haruldastele liikidele, siis võiks sellist majandamist tunnustada ja sellise majandamise järkamist soodustada, selle asemel et haruldaste liikide tuvastamisel kogu majandamine täielikult ära keelata. Sellistel juhtudel tuleks erametsaomanikus näha looduskaitse partnerit ja pigem leida võimalusi rakendada teda looduskaitsealises töös.

Elu on näidanud, et väikeses mahus oma metsaomandit majandav erametsaomanik oskab raieid ja muid tegevusi teha päris loodussõbralikult, seevastu probleemid on tekkinud eelkõige suures mahus raiuvate juriidiliste isikutega. Selle asemel, et mõelda, kust leida raha loodussõbralike majandajate toetamiseks või looduskaitsealises metsade mittemajandamise toetamiseks on märksa odavam ja mõjusam loodusvaenulikult majandavate metsaomanike raietegenuse piiramine. Näiteks saab lõpetada metsafirmadele metsanduslike toetuste maksmise. Või kui rikutakse metsaõigusnorme, siis saab lisaks trahvile kehtestada lageraiekeelu teatud ajaks. Piirata saab ka metsamaade kokkuostjate tegevust, näiteks pärast ostutehingut teatud ajaks (nt 1 aasta) igasuguse raie keelu kehtestamine.

Metsaomandist looduskaitsealises piirangute tõttu saamata jäänud tulu kompenseerimine peab olema kooskõlas metsa pakutavate hüvede tasakaalu ja kestliku kolmandiku printsiibiga. Kui looduskaitsealised piirangud näevad ette vajaduse hoida majandustegevusest väljas rohkem kui kolmandiku metsaomandist, tuleb rakendada kompensatsiooni, muul juhul on tagatud hüvede tasakaal ja kompensatsiooni pole vaja ette näha.

Suure osa Eesti loodusväärtustest moodustavad poollooduslikud niidukooslused, mille säilimine sõltub nende regulaarsest hooldamisest ja taastamisest. Kuidas plaanite tagada nende olulisi looduse hüvesid pakkuvate alade hoolduse ja taastamise?

Keskerakond - Väga praktiline ja loodusesõbralik taastamisemeede on niidukoosluseid karjatada. Kindlasti on see aga vaid üks lühiperioodiline taastamisvõte, millele peab järgnema niidu niitmine ja hooldusnõuete tõstmine.

Keskerakonna valimisplatvormi teemakohane punkt:

Peame vajalikuks tagada looduse ja elurikkuse säilimine kaitsealade ning rahvusparkide kaitsekorralduskavade ja kaitse-eeskirjadega. Metsamajanduslik tegevus kaitsealadel ja rahvusparkides ei tohi intensiivistuda. Eriline rõhk peab olema märgaladel, metsadel ja liigirikastel niidukooslustel.

Reformierakond - Poollooduslikud kooslused on elurikkuse kandjatena olulised mitte ainult Eesti, vaid vähemalt ka Euroopa kontekstis. 2013. aasta sügisel kinnitatud poollooduslike koosluste tegevuskava järgi on nüüd neli aastat toimetatud, kaks aastat on veel minna, aga tegelikult peaks juba käima järgmise perioodi ettevalmistamine.

Kui loopealsete taastamise projekt – “LIFE to alvars” – sai eelmisel aastal ka Euroopa Komisjoni poolt tunnustatud, siis tegelikult on puudus sarnasest projektist puisniitude jaoks.

Poollooduslike koosluste hoolduse rahastamise poole peal on kindlasti oluline, et see jätkuks Maaelu arengukava järglaseks saavas Ühtses Põllumajanduspoliitikas.

SDE - Pärandkooslused, nagu loopealsed karjamaad, rannaniidud ja puisniidud, on maailma ühed liigirikkaimad kooslused. Tagame pärandkoosluste taastamiseks vajalikud vahendid otse riigieelarvest.

Isamaa - Toetame poollooduslike koosluste taastamise jätkamist ka EL järgmisel finantsperioodil Ühtekuuluvusfondist, Keskkonnainvesteeringute Keskuse Looduskaitse programmist ning LIFE programmist.

EKRE - Poollooduslikud kooslused väärivad tingimata säilitamist, ja kuna need kooslused tekkisid inimtegevuse tulemusena, siis eelkõige tuleks ka vastav maakasutusvorm, loomapidamine, talupidamine jms taastada, mitte loota ainult riiklikule finantseerimisele. Looduskaitse tervikuna peab otsima ka säästlikke lahendusi, loomaks väärtusi, mida on võimalik turustada, et teenida tulu nende samade väärtuste hooldamiseks ja taastamiseks.

Vabaerakond – ei vastanud

Erakond Eestimaa Rohelised - Esimese asjana peaks kõik tegelikult niidetavad või karjatatavad poollooduslikud kooslused saama tootmisest lahtiseotud pindalapõhiseid otsetoetusi (ühise põllumajanduspoliitika 1. samba toetusi) samadel alustel muu põllumajandusmaaga. Senine puude või maastikuelementidega maade diskrimineerimine otsetoetuste saamisel tuleb lõpetada.

Teiseks, poollooduslike koosluste hooldamiseks, st. neile parimal viisil sobiva niitmise või karjatamise korraldamiseks ettenähtud põllumajanduse keskkonnameetmete (maaelu arengukava ehk ühise põllumajanduspoliitika 2. samba toetused) eelarvet tuleb suurendada.

Kolmandaks, tuleb investeerida poollooduslike koosluste hooldamiseks vajaliku tehnika soetamisse ja innovaatilistesse lahendustesse kogutud biomassi kasutamisel.

Neljandaks, poollooduslikel kooslustel nõuetekohaselt karjatatud loomade toodangule tuleb kujundada riiklikult tunnustatud märgistus, et tarbija saaks selle paremini ära tunda ja oma valikutega toetada poollooduslike koosluste säästvat majandamist.

Kuivõrd on käimas ühise põllumajanduspoliitika reform, ei saa praegu kõike detailselt ette teada, sest uus poliitikaraamistik alles kujuneb läbirääkimiste käigus. Eesti peaks

läbirääkimistel seisma selle eest, et poollooduslike koosluste hooldus ja säästev majandamine muutuksid senisest konkurentsivõimelisemaks.

Eesti 200 - Tõenäoliselt pole siin paremat varianti kui jätkata riigipoolset toetust –iga-aastase niitmise töö kinni maksmist, mida on ka senini eri kohtades tehtud. Puisniidud on ka visuaalselt väga ilusad, ja neil võib olla tulupotentsiaali läbi turismivaldkonna.

Elurikkuse Erakond - Praegune poollooduslike niidukoosluste hooldamise ja taastamise toetuste baas pole eriti hooldamise osas mahukate koosluste (puisniit, rannaniit) osas maaomanikule ega hooldajale piisav, et tagada kestlik toimetulek ja huvi neid kooslusi hooldada. Kindlasti on vajalik toetuste tõstmine. Lisavahendeid poollooduslike niidukoosluste hooldusele tuleks eelisjärjekorras saada ühtse põllumajandustoetuse ja teiste suure negatiivse keskkonnamõjuga intensiivpõllumajanduse otsetoetuste vähendamise ja mahepõllumajandusse ümbersuunamise teel. Põllumajandustoetused tuleks siduda meetmetega, mis tagavad avalike hüvede, sh mullaviljakuse ja süsinikuvarude säilimise või viivad nende parandamisele. Lisaks tuleks vähendada maade renditasusid ja maamaksu ning bürokraatiat maade hooldusesse võtmisel.

On oluline, et poollooduslike niidukoosluste hooldamisel oleks ekstensiivne põllumajanduslik toidutootmine soodustatud vastavate mahe- ja kohaliku toidu väärindamise võimalustega läbi riiklike investeeringu-, tegevus- ja turundustoetuste. Rohkem tuleb kasutada kohalikku poollooduslikelt niidukooslustelt saadud mahetoitu sellistes avaliku sektori asutustes, nagu koolid, haiglad, sotsiaalhoolekande asutused, kaitsevägi jne. Pikemas plaanis on oluline tagada, et juba taastatud ja hooldatavad poollooduslike niidukooslustega alad oleksid hooldatud vastavalt nende koosluste ja võtmeliikide elupaiga vajadustele, see oleks ajas püsiv ning tagaks ohustatud liikide ja koosluste säilimise. Selleks on oluline suurendada ka koosluste ja nende hooldajate seire ning nõustamise mahtu ja senisest oluliselt enam soodustada eri osapoolte vahelist koostööd ning vähendada sõltuvust Euroopa Liidu ühtse põllumajandustoetuse meetmetest.

Vaja on parandada ka poollooduslike niidukoosluste aladelt saadud mahetoodete turule jõudmise võimekust. See on täna takerdunud kohati ülemäära rangete veterinaarnõuete, ühistegevuse ja ühisturunduse tundlikkuse, maksupoliitika ja välismaalt eksporditud dumping toodete (mis on toodetud 2-4 x suuremate toetuste abil) tõttu.

Välja tuleb töötada senisest tõhusamad poollooduslike koosluste taastamise ja hooldamise investeeringumeetmed. Seda senisest paremas koostöös poollooduslike niidukoosluste hooldajate ja teadlastega.

Kuidas võiks riik soodustada loodusväärtustest sõltuvaid majandusharusid nagu mahepõllumajandus, ökoturism jms?

Keskerakond - Eesti jätkusuutliku mahepõllumajanduse ja ökoturismi soodustamiseks peame toetama nende tegevusi rahvusvahelistel messidel ja seminaridel, riikliku ja rahvusvahelise teavitustegevuse suurendamisel, arendusküsimuste abistamisel ning vähendama oluliselt bürokraatlikke kohustusi rahastamisprogrammides.

Keskerakonna valimisplatvormi teemakohased punktid:

Toetame turunõudlusel põhineva mahepõllumajandussektori arengut ja mahemajanduse terviklikku arendamist, mis võimaldaks muutuda mahesektoril arvestatavaks majandusharuks ning edendaks mahetoodete ja -teenuste eksporti. Keelustame Eestis GMO kultuuride kasvatamise (see ei hõlma laboriuuringuid, -arendusi jms).

Loome eeltingimused metsa mittepuiduliste saaduste kasutamise laiendamiseks. Metsast saadavate mittepuiduliste saaduste ning rekreatsioonivõimaluste väärtustamiseks alustame koostööd erinevate valdkondade teadlaste, ettevõtjate ning kogukondadega, loomaks uusi, innovaatilisi töökohti maapiirkondades.

Reformierakond - Meil on riigi territooriumist üle 50% mahe metsa- ja põllumaa, oleme olnud üsna vaoshoitud selle reklaamimisel, aga see toetaks kõvasti Eesti kui maheda toidu päritolumaa kuvandit.

Peame igal juhul oluliseks toetada mahemajanduse terviklikku arendamist, nii et mahemajandusest saaks arvestatav majandus- ja ekspordiharu. Peame õigeks soodustada ka kogukonnapõhiste mahepiirkondade teket – näiteks Setomaal ja Hiiumaal. Kodumaine mahetoit võiks esmajärjekorras leida koha meie lasteaedades ja koolides. Toetame kindlasti lasteaedade ja koolide järk-järgulist üleminekut mahetoidule.

SDE - Panustame riiklike meetmetega ökoloogiliste ja nutikate elamute, asumite ja territoriaalsete üksuste rajamisse. Soodustame keskkonnahoidlikku maaviljelust ja loomakasvatust, mis kasutaks paremini ära keskkonna pakutavaid võimalusi ning soodustaks looduslikku mitmekesisust.

Isamaa - Riik saab loodusväärtustest sõltuvaid majandusharusid soodustada eelkõige loodusväärtusi hoides. Lisaks peab riik toetama loodusturismi toimimiseks vajaliku infrastruktuuri rajamist (matkarajad, linnuvaatetornid jmt). Ökoturismi soodustab ka poollooduslike koosluste hooldamise toetamine ja selleks infrastruktuuride rajamine, looduskoosluste (sood, niidud, liivikud, kaitsealauste liikide elupaigad) taastamine. Samas toetavad jätkusuutlikku ökoturismi ka riiklikud regulatsioonid – külustuskoormuse kontrollimine tundlikemastes kooslustes, matakardade suunamine nii, et ei häiritaks tundlike liike jmt.

Mahepõllumajanduse soodustamisel on kõige suurem roll tarbijal, kes oma ostuotsustega toetab kas odavamalt toodetud masspõllunduse tooteid või on nõus maksma pisut kallima mahetoote eest. Riik saab tarbijate ostuotsuseid mõjutada vastavate teavituskampaaniatega ja mahepõllunduse toetamisega.

EKRE - Ökoturism, nagu jahindus ja muud ökosüsteemi teenused ei saa parasiteerida maaomaniku poolt tehtavatel investeeringutel. Ökosüsteemsete teenuste osutamise eest peavad kasu saama mitte ainult teenuse osutajad, vaid ka maaomanikud. Mis puudutab mahepõllumajandust, siis on ka hetkel suund mahepõllumajanduse arendamisele, mahepõllumajandus on riiklikult toetatav. Küll aga peab mahepõllumajandus liikuma turupõhisele tootmisele ja et mahetoodang leiaks turgu, saab kaasa aidata ka riigi välissteenistus.

Vabaerakond – ei vastanud

Erakond Eestimaa Rohelised - Mahepõllumajanduse areng on seotud Euroopa liidu ühise põllumajanduspoliitikaga, kus tuleb tagada, et 2020. aasta järgsel ajal oleks mahepõllumajanduse toetuste jaoks piisav eelarve. Eestis suunab mahepõllumajanduse arengut Maaeluministeerium. On valminud „Eesti mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2014–2020“, mis näeb ette mahepõllumajanduse kogutoodangu osakaalu suurenemist Eesti põllumajanduse kogutoodangust 2020. aastaks võrreldes 2014.a 50% (Mahepõllumajanduse arengukava 2014-2020 rakendusplaan). Seisame selle eesmärgi saavutamise eest. Taotleme pesitsiidide kasutamise rangemat piiramist, sh osade pestitsiidide (glüfosaat, neonikotinoidid) ja GMO kultuuride põldudel kasvatamise keelustamist.

Eestimaa Rohelised pakuvad uue soodustava meetmena mahetootjatele/töötlejatele sotsiaalmaksu soodustust ning väiksemat käibemaksu määra mahetoodangu müügilt. Lisaks tuleb avalikul sektoril kõigi toiduhangete (haiglaid, lasteaiad, koolid, kaitsevägi) juures eelistada mahetoodangut.

Ökoturismi arengu peamine panus riigi poolt oleks riiklikult soositud looduse rüüstamise lõpetamine, nii et Eesti kui loodusturismimaa reklaamitud kuvand vastaks tegelikkusele.

Eesti 200 - Näeme, et ökoturismi nõudlus ja konkurents kasvab üle maailma niigi, samuti mahepõllumajandus muutub juba majanduslikult aina ökonoomsemaks valikuks kliimamuutusest põhjustatud aina sagenevate ilmaprobleemide tõttu. Meie mahepõllumajanduse ja ökoturismi tutvustust välisriikides aitab näiteks EAS, kui üksikettevõtted eraldi jäävad selleks liiga väikeseks. Kohapealseid, näiteks KIK projektide kujul toetusi võib samuti olla mõistlik jätkata. Selliseid tehakse juba praegu, alati saab paremini, kuid üldiselt liigub turg selles suunas niikuinii ja me ei näe siin põhimõttelisi suunamuutuse vajadusi.

Elurikkuse Erakond - Loodusväärtustest sõltuvad tegelikult kõik majandusharud. Mõned lihtsalt otsesemalt, teised kaudsemalt. Loodusväärtusi säilitada aitavad aga vaid mõned majandusharud, enamus on suunatud esmajoones tulu teenimisele ja loodusväärtuste

säilitamisega tegeletakse vaid sel määral kui see on vajalik loodusvara taastootmiseks või nõutud tulenevalt seadustest.

Loodusväärtusi hoidvate majandusharude soodustamiseks pakume välja nii mahetoodete maksusoodustusi kui ka loodusväärtusi mittehoidvate majandusharude ning -tegevuste lisamaksustamist ja sealt laekuvate tasude suunamist loodusväärtusi hoidvate majandusharude ja -tegevuste toetusteks.

Riigi ja ka kõigi teiste administratiivsete üksuste (maakonnad, kohalikud omavalitsused, külad, kogukonnad, maaüksused) strateegiline ja ruumiline planeerimine peab soodustama loodusväärtusi hoidvate majandusharude eelisarendust. Looduse hüvede tasakaalustatud arvestus nii ruumilisel kui ka strateegilisel planeerimisel peab muutuma kohustuseks ja lähtuma vähemalt kestliku kolmandiku printsibist, mis tagaks piisava ruumilise ja sisulise baasi loodusväärtusi hoidvate majandusharude tegevusvõimalusteks.

Mahetoodang ei peaks olema eraldi märgistatud toit poes, vaid hoiatavate märkidega peavad olema märgistatud intensiivpõllumajanduse produktid. Toodete elukaar ja loodussõbralikkus peavad selgelt ja lihtsalt olema tarbijale poes näha ja see info peab olema läbipaistev ning kontrollitav. Pestitsiidide ja muude mürk- ning tehisainete kasutamine peab olema vaid litsenseeritud, eri väljaõppe saanud ja regulaarselt atesteeritavate töötajate teha. Intensiivpõllumajanduse põldude ümber tuleb luua puhvertsoonid mürkide leviku takistuseks looduslikele aladele. Sarnaselt naftafondile tuleb luua põllumajandusmürkide fond, kuhu mürkide kasutajad maksavad makse, millest rahastatakse tolmeldajate kaitseks loodud alade loomist ning hoidmist, sh mesilassülemite hukkumise kompenseerimist. Mahetoidu turu intensiivistamiseks tuleb sõjaväe, koolide ja haiglate toitlustamine viia mahetoidule.

Elurikkuse erakonna ettepanek on töötada välja ja asuda lähema 10-15 a perioodi jooksul rakendama PÕXIT-i laadset täielikku üleminekut terviklikule põllumajanduslikule mahetootmisele ja „mürgitamisest väljumisele” kogu Eestis ehk nn MÜXIT-it.